

तणनाशकांचा वापर

ऊस पिकांमध्ये तणांच्या नियंत्रणासाठी सॅकार (मेट्रिब्युझिन) २ ग्रॅम, प्रति लिटर + २-४-डी ४ ग्रॅम, प्रति लिटर एकत्रित करून लागवडी नंतर १५ दिवसांमध्ये फवारणी करावी किंवा गोल (ऑक्सफ्ल्यूरोफेन) १ मि.ली. प्रति लिटर पाणी प्रमाणे ऊस लागणीनंतर चार ते पाच दिवसांनी फवारणी करावी.

खत व्यवस्थापन

जमिनीमध्ये वापसा असताना चळी घेऊन खालीलप्रमाणे प्रति एकर खते द्यावीत.

खत टाकण्याची वेळ	आडसाली			पूर्व हंगामी		
	गुरिया	स.स.पे	स.ज.पे	गुरिया	स.स.पे	स.ज.पे
लागवड करताना	१	४	१	१	४	१
६-८ आठवड्यांनी	३	-	-	२	-	-
१२-१६ आठवड्यांनी	१	-	-	१	-	-
मोठ्या बांधणी वेळी	२	५	१.५	२	५	१.५
एकूण वग	७	९	२.५	६	९	२.५

५०० किलो चांगल्या कुजलेला शेणखतामध्ये एकरी १० किलो फेरस सल्फेट, ८ किलो झिंक सल्फेट, ४ किलो मँगनीज सल्फेट या सुक्ष्म अन्नद्रव्य युक्त खतांचा वापर करावा. तसेच १६० किलो सिलीकॉन (कॅल्शियम सिलीकेट) चा वापर केल्यास ऊस पीक अवर्षणात तग धरून राहते.

टिबकट्टरि खत व्यवस्थापन

ऊस पिकासाठी नत्र, स्फुरद व पालाश या मुख्य अन्नद्रव्यांचा वापर किलो मध्ये प्रति हेक्टरा साठी खालीलप्रमाणे करावा.

आठवडे	नत्र	स्फुरद	पालाश
१-४ आठवडे	३०	०९	०९
५-९ आठवडे	७९	३२	१४
१०-२० आठवडे	१००	५१	३२
२१-२६ आठवडे	--	--	३७
एकूण	२००	९२	९२

फुटव्यांचे नियंत्रण

हेक्टरा ऊस संख्या नियंत्रित ठेवण्यासाठी उसाची जाडी वाढविण्यासाठी मोठ्या बांधणीवेळी व ७ ते ८ महिन्यांनी जास्त फुटवे काढून टाकावेत. मोठ्या बांधणीनंतर

पावसाळ्याच्या सुरुवातीला वाळलेले पाचट काढून सरीत टाकावे. ऊस तुटे पर्यंत पाचट कुजून जाते व जमिनीचा पोत टिकून राहतो. पाचट आच्छादनामुळे तणांचे नियंत्रण होते.

लागण पध्दतीनुसार फुटव्यांची संख्या

दोन सरीतील अंतर	१० फुटांमध्ये फुटव्यांची संख्या (मोठ्या बांधणी वेळी)
३' (९० सें.मी.)	४०
३.२५' (१०० सें.मी.)	४५
३.५०' (१०५ सें.मी.)	५०
४' (१२० सें.मी.)	५५
४.५' (१३५ सें.मी.)	६२
५' (१५० सें.मी.)	७०
२.५-५' (७५-१५० सें.मी.), जोड ओळ	१०० (जोड ओळीत)
३'-६' (९०-१८० सें.मी.), जोड ओळ	१२० (जोड ओळीत)

वरील ऊस उत्पादन वाढीच्या सूत्रांचा अवलंब केल्यास एकरी १०० टन ऊस उत्पादन घेणे सहज शक्य आहे.

टिप - कृषि विज्ञान केंद्र सोलापूर येथे द्रवरूप अॅसिटोबॅक्टर व स्फुरद विरघळणारे जिवाणू खत, पाचट कुजविणारे जिवाणू, ट्रायकोडर्मा (जैविक बुरशीनाशक) विक्रीसाठी उपलब्ध आहेत.

❖ संपर्क - ९४२२६५७७२१ ❖

संपादक व प्रकाशक

डॉ. ला. रा. तांबडे

कार्यक्रम समन्वयक

• लेखक •

श्री. ए. वी. शास्त्री
विषय विशेषज्ञ
कृषिविद्या

श्री. पी. ए. गोंजारी
विषय विशेषज्ञ
कृषिविस्तार

डॉ. ला. रा. तांबडे
कार्यक्रम समन्वयक

• तांत्रिक माहिती स्रोत •

वसंतदादा शुगर इन्स्टिट्यूट, पुणे
महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी

प्रकाशन वर्ष
जानेवारी २०१४

घडी पुस्तिका
क्र. : ०१

एकूण घडी पुस्तिका
क्र. ३६

ऊस उत्पादन वाढीची सुत्रे

कार्यक्रम समन्वयक

शबरी कृषी प्रतिष्ठान संचालित,

कृषि विज्ञान केंद्र, सोलापूर

गट नं. २२/१ व, सोलापूर-बाशी रोड, मु. खेड,

पोस्ट - केगांव, ता. उत्तर सोलापूर, जि. सोलापूर (महाराष्ट्र)

फोन : ०२१७-६५२३६७७६, २५००१५९

visit us at : www.kvksolapur.org

सौजन्य : कृषी तंत्रज्ञान व्यवस्थापन यंत्रणा (आत्मा), सोलापूर
प्रकल्प आधारित विस्तार : तंत्रज्ञान प्रसार व प्रचार २०१३-१४

ऊस उत्पादन वाढीची सुत्रे

भारतातील ऊस पिकाखालील क्षेत्राच्या (४०.७५ लाख हे.) २५.५९ टक्के क्षेत्र (१०.४३ लाख हे.) हे महाराष्ट्र राज्यात असून देशातील ऊस उत्पादनाच्या (२५१३ लाख टन) ३०.१६ टक्के उत्पादन (७७० लाख टन) राज्यात होते. राज्याची दर हेक्टरी उत्पादकता (७७ टन/हे.) ही राष्ट्रीय उत्पादकतेपेक्षा (६१.७ टन/हे.) जास्त आहे. राज्याचा सरासरी साखर उतारा ११.५४ टक्के होता.

पूर्व मशागत

ऊस हे पीक दीर्घकाल म्हणजे १२ ते १८ महिने शेतात उभे राहात असल्यामुळे पिकाच्या जोमदार वाढीसाठी पूर्व मशागत महत्वाची आहे. पहिल्या नांगरटी नंतर जमीन १५ ते २० दिवस उन्हामध्ये तापू द्यावी. नंतर दुसरी नांगरट करावी. उभी व आडवी दोन वेळा कुळवणी करावी. कल्टीव्हेटर चालवून मगच सरी सोडावी. सरी सोडण्यापूर्वी हेक्टरी २५ टन किंवा ५० बैलगाडी शेणखत/कंपोस्ट खत (१५ ट्रॅक्टर ट्रॉलिया) आणि ६० किलो गंधक टाकावे.

मध्यम जमीन -

३.५० ते ४ फूट रुंद सरी

भारी जमीन -

४, ४.५, ५ फूट रुंद सरी किंवा २.५ - ५ फूट जोड ओळ किंवा ३-६ फूट जोडओळ.

सुधारित जाती

अ.क्र.	ऊस जाती	ऊस उत्पादन	साखर उत्पादन
१.	को. ८६०३२	१५८.५४	२२.४२
२.	कोएम. ०२६५	१९९.८५	२६.८२
३.	कोसी. ६७१	१२६.००	२१.५२
४.	कोव्हीएसआय. ९८०५	१६०.७८	२४.५३
५.	को. ७४०	१५५.३५	२०.००
६.	व्हीएसआय. ४३४	१२९.१४	१७.०५
७.	को. ९४०१२	१२१.५३	१८.४६
८.	को. ७२१९	१३१.३६	१८.७०

बेणे निवड

- ऊस लागणीसाठी वापरण्यात येणारे बेणे, बेणेमळ्यातीलच निवडावे.
- ऊसाचे बेणे जाड, रसरशीत, सशक्त असावे.
- पेरातील(कांड्या)अंतर जास्त असावे.
- ऊस बेण्याचे वय ९ ते ११ महिन्याचे असावे. तसेच ढोळे फुगीर व वाढ चांगली झालेली असावी.
- पांगशा फुललेला, मुळ्या फुटलेला, तुरा असलेला व खोडव्यामधील ऊस बेण्यासाठी वापरू नये.
- आखूड कांड्याचा, पाण्याचा ताण पडलेला, ऊस बेण्यासाठी वापरू नये.
- बेणे तयार करताना ढोड्याचा वरचा भाग १/३ व खालचा भाग २/३ ठेवावा.
- बेणे रोग व कीडमुक्त असावे.

बेणे प्रक्रिया -

रासायनिक बेणे प्रक्रिया

ऊस पिकासाठी ३०० मि.ली. मॅलेथिऑन+१००ग्रॅ. बाविस्टिन+४० लिटर पाणी यांची १५ मिनीटांसाठी बेणे प्रक्रिया करावी. यामुळे कीड व रोगास नियंत्रण मिळविता येते. उसाची उगवण लवकर होण्यासाठी १% चुना मिश्रीत द्रावणाची बेणे प्रक्रिया करावी.

अॅसिटोबॅक्टर व स्फुरद विरघळणाऱ्या जैविक खतांची बेणेप्रक्रिया -

ऊस पिकासाठी नत्र व स्फुरद या दोन महत्वाच्या अन्नद्रव्यांची उपयुक्तता वाढण्यासाठी १ लिटर अॅसिटोबॅक्टर + १ लिटर स्फुरद विरघळणारे जीवणू + ४० लिटर पाणी यांची १५ मिनीटांसाठी बेणेप्रक्रिया करावी. यामुळे एकरी २१७ किलो युरिया व १०६ किलो सिंगल सुपर फॉस्फेटची बचत करता येणे शक्य आहे.

लागवड

रुंद सरी पद्धत (लांब सरी)

भारी जमिनीमध्ये रिजरच्या सहाय्याने ४, ४.५ फूट किंवा ५ फूट अंतरावर सऱ्या पाडल्यानंतर जमिनीच्या उतारानुसार ५० ते ६० मि. सरीची लांबी ठेवावी. आडवे कट टाकून लहान वाफे करू नयेत.

पट्टा पद्धत

नेहमीच्या पद्धतीने २.५ ते ३ फूट अंतरावर सऱ्या सोडाव्यात व लागण करतेवेळी पहिल्या दोन सऱ्यात लागण व नंतरची सरी रिकामी या पद्धतीने सर्व लागण करावी. मध्यम ते भारी जमिनीत कोरडीच लागण करावी, पहिल्या पाण्याच्या पाळीत हलके पाणी द्यावे. म्हणजे कांड्या उधड्या पडून नांग्या पडणार नाहीत.

उसामध्ये आंतरमशागत व आंतरपिके आंतरमशागत -

ऊस लागण केल्यापामून पहिल्या सहा महिन्यांच्या कालावधीमध्ये तणांचा बंदोबस्त, नांग्या भरणे, बाळ बांधणी, मोठी बांधणी, फुटव्याचे नियंत्रण, पाचट काढून आच्छादन करणे, कोळपणी या गोष्टी ऊस जोमदार वाढीसाठी, ऊस व साखर उत्पादनासाठी फायद्याच्या ठरतात. लागणी नंतर दोंड ते दोन महिन्यांनी बैलओजार किंवा मजुराच्या सहाय्याने बाळ बांधणी करावी, यावेळी उसाच्या फुटव्याला ३ ते ४ इंच माती लावावी.

आंतरपिके -

- आंतरपीक जास्त उंचीचे व जास्त पसरणारे नसावे.
- आंतरपीक ४ महिन्यांच्या आत (मोठ्या बांधणीपूर्वी) निघणारे असावे.
- जाड साळी ऊसामध्ये सोयाबीन, कांदा, मुग, उडिद पुर्वहंगामीमध्ये कोबी, कांदा, बटाटा, हरभरा, तर सुरू उसामध्ये पालक, उन्हाळी भुईगुग, गवार, कलिंगड ही आंतरपिके घ्यावीत.
- आंतरपिक म्हणून ज्वारी, मका, सुर्यफुल या पिकांची निवड करू नये.

